

3/7

Goda exempel härpå gavs i den rundfråga om helvetestron som Dagens Nyheter ställde för ett par år sedan. I den mån något låter sig utläsa ur svaren var de ofantligt divergerande. På några håll kom man från hela saken genom ordlekar eller ödmjuk ovisshet; sålunda förklarade en av de tillfrågade att fördömden var detsamma som synd — inte ett straff för synden — och en annan att det vore orätt att söka spekulera om dessa ting. Andra antydde att helvetet närmast var ett

själstillstånd på jorden, inte en placering efter döden. Det fanns emellertid många som höll fast vid beaktelsen, visserligen under betoning av att Bibelns sjuor av eld och svavel måste fattas bildligt; det var fråga om något "ännu mycket finare och ännu mycket hemskare", som en av kyrkans mest kända yngre apologeter, kyrkoherde Borgenstierna, uttryckte det. Alla biskopar utom en — biskop Ysander, som svarade att han inte visste hur det förhöll sig — var tysta och bekräftade sålunda den gamla erfarenheten att fruktan för att meddela trons hemligheter stiger med den andligt-sociala positionen. Att den eviga frälsningen och den eviga fördömdens är kvar i den mera anonyma förkunnelsen — predikstolarnas, bönenötenas och de enskilda yrkesmässiga samtalen — är no-

toriskt. Ett roande exempel kom i våras i Oscars församlingsblad, där pastor Laring talade om hur meningslöst det vore att vara god utan risk för förtäpelse; han dröjde med ironi vid tanken på en bokhållare, som skulle vara hederlig utan fruktan för revision och straff. "Vad tjänar då allting till? Då kan man ju radera och ändra hur som helst." Denna tankegång, som ingen präst opponerade sig mot, är säkerligen den ordinära och populära, även om få präster med så frisk aptit biter huvudet av skammen som den nitiske själasörjaren i Oscars. Efter denna orientering över helvetesdebatten i de nordiska länderna är det skäl att något närmare ta upp själva helvetesläran; inom stora folkgrupper är den i varje fall ett brännande problem.

Labours "utmaning"

Det brittiska arbetarpartiets senaste deklaration betecknas som en "utmaning" till England (challenge to Britain), men intrycket blir att den något sensationella titeln är till för att överskylla programmets kompromissbetonade och relativt moderata karaktär. På en rad punkter nöjer man sig liksom i de flesta program med allmänna löften om att man skall åstadkomma förbättringar: den industriella produktionen skall höjas, exporten skall ökas, pundet skall stärkas. Det talas rent av om att produktionen av födoämnen skall stegas med en tredjedel under fem år och att kapital skall ställas till förfogande på billiga villkor. I socialiseringsfrågan är man mindre klar än före 1951 års val, vilket inte vill säga så litet. Den avsocialisering som regeringen Churchill bedrivit i fråga om stål och transport skall vridas tillbaka, det är en självfallen sak. Men i övrigt, när det gäller den kemiska industrin, maskinindustrin, flygindustrin och andra ting, förklaras tämligen vagt att man skall överföra i "offentlig" ägo i den mån så befinnes lämpligt. Programmet svarar alltså knappast mot de ingående och delvis radikala förslag som under det senaste året framförts av skilda socialistiska teoretiker, framför allt i New Fabian Essays. Kompromisskaraktären framgår bland annat av den principiella motiveringen i socialiseringsfrågan: "Ehuru de allmänna skälen för socialisering är starka, verkar vi för närvarande endast för socialisering av de industrier där det omedelbara nationella behovet är av överväldigande styrka." Det är typiskt att man inom arbetarpartiets båda flyglar yppat missnöje med kompromissen. Inom Bevangruppen sägs att socialiseringskravet skulle ha drivits längre, medan man på den andra kanten är orolig för att man gått för långt. Programmet berör knappast utrikesfrågorna, och enligt offentliga förklaringar har det definitiva ställningstagandet till dem uppskjutits. Här är kanske motsättningarna inom partiet ännu större. I senaste häftet av The Spectator kritiserar en av partiets främsta utrikesexperter, Denis Healey, Churchillregeringen för att den icke visat tillräckligt intresse för tankarna

på en Atlantunion och en konsolidering av den europeiska gemenskapen; den avlidne utrikesministern Bevin framställs gentemot Churchill som bärare av tanken på en mera intensiv samverkan med både Amerika och Västeuropa. Inom Bevangruppen är däremot den kritiska inställningen till Amerika förhållandevis stark, och det talas i allmänna ordalag om en begränsning av samarbetet. Konflikterna inom arbetarpartiet både i inrikespolitik och i utrikespolitik söker man uppenbarligen att undanskymma genom programmatiska uttalanden som genom sin otvetyglighet kan tillfredsställa alla. Dessa konflikter är emellertid med säkerhet av sådan betydelse att arbetarpartiet med oro tänker på nästa val — en oro som starkt stimuleras av nederlagen vid de båda senaste fyllnadsvalen.